

Centrale administratie

Verslag Workshop 3

Expertmeeting 6 oktober 2009 Brussel

adres	lokaal	aanvangsuur	einduur
Hallepoortlaan 27 1060 BRUSSEL			

AANWEZIG

1. **Vlaanderen : inleiding door dr Machteld Verhelst, directielid Centrum voor Taal en Onderwijs, KU Leuven (zie ook slides)**

Kernboodschap:

Taal is een sleutelcompetentie voor elk kind. Het bevordert de gelijke kansen tussen kinderen. Hoe vroeger kinderen competent zijn met taal, des te groter hun kansen voor onderwijssucces en later op maatschappelijk succes. De kinderopvang is een ideale voedingsbodem voor taalverwerving. Taal is er ook alomtegenwoordig. Competent zijn op taalvlak, vergemakkelijkt ook het verwerven van andere persoonlijke, sociale competenties.

Veel en rijk taalaanbod bieden heeft pas echt zin, wanneer het kind zich goed voelt, pas dan staat het open voor zijn omgeving en taalontwikkeling. Een tweede basisvoorwaarde is dat het kind betrokken kan zijn op wat er in de opvang gebeurt.

Hoe verwerven kinderen taal?

Bied een positief en veilig klimaat

Zorg voor een relevant taalaanbod

Zorg voor een gerichte ondersteuning door de begeleider

Taalverwerving is niet anders voor autochtone als voor allochtone kinderen.

Uit onderzoek in de kleuterklas blijkt dat 67 % van de autochtone kinderen onvoldoende taalvaardig zijn om te kunnen functioneren op school. Deze vaststellingen kennen we al van in de jaren zestig van de vorige eeuw. De instructietaal op school is te gedecontextualiseerd. Er is nood aan meer gecontextualiseerde taal op maat van de competenties van het kind.

De knelpunten om te werken aan taalstimulering in de kinderopvang zijn situeren zich bij:

- . de opleiding van de begeleiders
- . het gebrek aan een goede ondersteuning van de begeleiders op de werkvloer
- . het ontbreken van een visie op taalbeleid rekening houdend met de eigen taal van de kinderen en in overleg met de ouders

2. **Nederland: inleiding door Karin Westerbeek, coördinator unit Taal van Sardes.**

Sardes ontwikkelde in Nederland het programma de Taallijn.

De Nederlandse onderwijsoverheid gaf hiertoe de noodzakelijke financiële impulsen

Vanuit de vaststelling dat er nood is aan vroege taalstimulering omwille van:

- . de grote verschillen in taalproductie zijn tussen 4-jarige kinderen, kinderen verschillen in de uitgebreidheid van hun woordenschat)
- . deze verschillen vergroten tijdens hun schoolloopbaan.

De taallijn = interactieve taalstimulering

- . in eerste instantie voor risico-kinderen
- . maar later vanuit de educatieve functie van kinderopvang, voor alle kinderen

De taallijn richt zich naar de volgende doelgroepen:

0 tot 2,5-jarigen

2,5 tot 4-jarigen

4 tot 6-jarigen

In het begin werd het ingezet op de VVE-locaties, later werd het aanbod gericht naar het gehele veld.

Er is een train the trainers programma voorzien, een netwerk voor training en coaching. Meer dan 6000 leidsters en leerkrachten werden getraind. Naast de trainingsmodule is er ook een DVD.

Het programma bestaat uit 5 speerpunten:

- . mondelinge communicatie
- . woordenschat
-
- . peuters en ICT
- . werken aan ouderbetrokkenheid

Taalstimulering is kinderen prikkelen en uitdagen op het niveau net boven hun kunnen.

3. **Verschillen tussen Vlaanderen en Nederland qua aanpak van taalstimulering?**

In Nederland werkt men met de Taallijn, een specifiek taalstimuleringsprogramma. Er is een sterke focus op taal vanuit het beleid.

Er zijn risico's aan deze keuze verbonden:

- . het programma is gericht op het leren van het Nederlands
- . onduidelijk is welke plek de thuistaal van de kinderen krijgt
- . er zijn vragen op welke manier men de ouders bij dit programma betreft, is het OK om van de veronderstelling uit te gaan dat ouders thuis iets gelijkaardigs als in de opvang moeten doen ? is het OK om te veronderstellen dat ouders moeten inspelen op wat er in de opvang gebeurt? kan de redenering ook niet omgedraaid worden en dat in eerste instantie de opvang inspeelt op wat er thuis gebeurt ?
- . er is een risico op een verschoolsing van de opvang
- . het ontbreekt momenteel aan een effectmeting van dit programma

In Vlaanderen werkt men niet met een taalstimuleringsprogramma.

Het huidige aanbod aan taalstimulering is versnipperd en beperkt aanwezig in het veld.

- . er zijn een paar projecten in het Brusselse. Taalondersteuners zetten een begeleidingstraject op in de kinderopvang gericht naar de begeleiders. De begeleiders leren zo goede praktijken construeren.
- . in Vlaanderen is er geen verplichting om het Nederlands te leren. Het accent ligt op het ondersteunen van kinderen bij taalverwerving, niet op het Nederlands om het Nederlands te leren.
- . in Gent loopt er een project in 4 kleuterscholen en 2 kinderdagverblijven waar de eigen taal een plaats krijgt in het onderwijs, de opvang. Dit project wordt opgevolgd en geëvalueerd door het Steunpunt Diversiteit.
- . de kinderopvang werkt momenteel impliciet met taal. Het ontbreekt aan een expliciete visie op taalbeleid.

Gelijkenis tussen Vlaanderen en Nederland het lage opleidingsniveau van de begeleider in de kinderopvang

Nederland

Het opleidingsniveau van de begeleiders is te beperkt, het niveau komt onvoldoende tegemoet aan de eisen van de job. Dit is een handicap voor de kinderopvang als sector die wel wil werk maken van kwaliteitsvolle opvang. De rol van de begeleider is namelijk cruciaal in het realiseren van kwaliteitsvolle kinderopvang.

Onderzoek in Zuid-Limburg stelt een groot kwaliteitsverschil tussen de initiatiefnemers vast. Niet enkel op het vlak van taal, ook op het vlak van reflecteren over de praktijk. Algemeen wordt opgemerkt dat het de docenten soms ontbreekt aan expertise van het werkveld. Docenten zouden ook stage moeten lopen in de kinderopvang. Kinderorganisaties geven nu soms kosteloos les in het onderwijs. Dit zou meer gehonoreerd moeten worden. Dit vergt extra middelen.

Vlaanderen

Er klopt nu iets niet als onderzoek aantoont dat leerlingen in het Vlaamse beroepsonderwijs geen vooruitgang meer maken op het vlak van taal tussen hun 15 en hun 18 jaar.

Het is ook een rare vaststelling dat leerlingen na afronden van het 7e jaar kinderzorg, slechts 5 % slaagkansen hebben als ze zich inschrijven voor het eerste jaar kleuterleidster. Het is verwonderlijk dat beide opleidingen zo uiteenlopend zijn, nochtans gaat het om dezelfde doelgroep van jonge kinderen en dezelfde kerncompetenties. Taal is het zwakke punt bij de begeleiders in de kinderopvang, dit is een werkpunt. Maar het gaat ook ruimer, het in interactie gaan met kinderen is belangrijk om het kind te stimuleren tot autonomie. De huidige begeleiders in de opvang, krijgen in hun opleiding soms zelf te weinig stimulansen tot autonoom handelen. Als ze het zelf niet aangeleerd krijgen, kan dan verwacht worden dat ze dit kunnen bij de kleinere kinderen?

4. **Accenten voor het beleid**

1) De opdracht is om de discussie over taalstimulering, zuiver te voeren en taalstimulering niet te verwarren met Nederlands leren.

2) Opletten om niet te verzanden in een nieuw 'beschavingsoffensief' voor de lagere sociale klassen. Ze moeten 'onze taal' leren.

3) Kinderen stimuli aanbieden die ze thuis niet krijgen, opletten waarmee je bezig bent. Heb je met de taalstimulering programma's wel een kijk op het effect wat je bij de kinderen bereikt? Lonen ze? Dit vergt onderzoek op lange termijn, dit is nu nog niet gebeurd.

4) Niet uit het oog verliezen dat allochtone ouders de wens hebben dat hun kind Nederlands kan leren. Maar de moedertaal een plaats geven, werkt ondersteunend.

5) Het ontbreekt aan voldoende taalkwaliteiten bij de begeleiders in de opvang. Afstappen van het bijscholingsoptimisme, een gerichte nascholing voor begeleiders op het vlak van taalstimulering, lost de problemen niet op. Het huidige opleidingsniveau van de begeleiders stemt niet overeen met de eisen die aan de job worden gesteld.

6) Welke competenties verwachten we van een begeleider in de opvang?

- . dat deze uitdagende taal kan hanteren
- . dat deze op een goede manier interacties kan aangaan met de kinderen (of nog de kindbegeleider is sensitief, responsief met de kinderen en stimuleert het kind tot autonomie)
- . dat de begeleider zijn praktijk kan analyseren en hieruit leert = 'reflective practitioner'

8) Welke verwachtingen stellen we naar het taalniveau van de begeleiders? We mogen de lat niet te hoog leggen, maar wel verwachten dat er in de opleiding van begeleiders voldoende aandacht is voor vooruitgang op taalverwerving.

5. **Aanbeveling**

Het is van belang om de opleiding van begeleiders in de kinderopvang te herbekijken en de focus in de opleiding nog meer te leggen op de interactie tussen kind en begeleider. Begeleiders moeten worden opgeleid tot autonome 'reflective practitioners' (praktijkwerkers kundig in het reflecteren over hun praktijk in functie van de brede ontwikkeling van het kind)

Kwaliteitsvolle kinderopvang heeft een ruimere focus dan taalstimulering.

Kwaliteitsvolle kinderopvang stelt én de taal én de interactie tussen kind en begeleider voorop. Beide zijn gericht op de brede ontwikkeling van het kind.